

Fimmtudaginn 9. október 1997.

Nr. 441/1996.

**Anna Guðmundsdóttir og
Erlendur Ragnar Kristjánsson**

(Jón Oddsson hrl.)

gegn

Fokus Bank ASA

(Ingólfur Hjartarson hrl.)

Lagaskilaréttur. Skuldamál.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjendur hafa skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 6. desember 1996. Þau krefjast þess aðallega, að hinn áfrýjaði dómur verði felldur úr gildi og málinu í heild vísað frá héraðsdómi, en til vara, að dómurinn verði ómerktur og málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar að nýju. Til frekari vara krefjast þau sýknu af öllum kröfum stefnda í málinu, en til þrautavara þess, að kröfurnar verði aðeins teknar til greina að óverulegu leyti. Þau krefjast þess einnig, að synjað verði um staðfestingu kyrrsetningar á Foldasmára 9 í Kópavogi 7. maí 1996 og stefndi dæmdur til að greiða hvoru þeirra um sig 1.000.000 króna í skaðabætur vegna þeirrar gerðar með nánar tilgreindum vöxtum. Þá krefjast þau málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar á hinum áfrýjaða dómi og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Jafnframt dómi Héraðsdóms Reykjaness 19. nóvember 1996 tekur áfrýjun málsins til endurskoðunar á úrskurði dómstólsins 20. september sama ár, þar sem frávísunarkröfu áfrýjanda var hrundið. Enn fremur tekur hún til endurskoðunar á ákvörðun héraðsdómara á dómþingi 23. október sama ár, þar sem stefnda var heimilað að leggja fram 17 ný skjöl, svo og þeirrar ákvörðunar á dómþingi 12. nóvember að heimila lögmanninum Erik Mauritzen að bera vitni í málinu.

Fyrir Hæstarétt hafa verið lögð nokkur ný gögn. Þar á meðal hafa

áfrýjendur lagt fram skráningarvottorð 29. nóvember 1996 frá Brøn-nøysundregistrene í Noregi, þar sem staðfest er, að Fokus Bank í Þrándheimi í Noregi, sem ber fyrirtækisnúmerið eða kennitöluna 810 969 952, sé nú skrásett sem almennt hlutafélag eftir lögum þar í landi (ASA), en ekki einkahlutafélag (AS). Einnig er lagt fram sím-bréf sömu stofnunar 3. desember 1996, þar sem fram kemur, að Fokus Bank ASA hafi útibú um allan Noreg, þar á meðal útibú að St. Olavsgate 7 í Stafangri. Það útibú hafi ekki sjálfstætt skráningar-númer, heldur undirnúmer í skjóli hlutafélagsins, sem ekki er til-greint. Jafnframt segir í bréfinu, að fyrirtækisnúmerið 810 969 952 sé ekki til á skrá í landinu, en það var tilgreint fyrir héraðsdómi sem skráningarnúmer stefnanda í héraði, er annars var auðkenndur sem Fokus Bank AS (áður Rogalandsbanken AS).

Stefndi hefur lagt fram bréf norska sendiráðsins í Reykjavík 17. september 1997 um hina norsku löggjöf, sem vísað er til í málinu, þ. e. lög nr. 100 frá 17. desember 1976 um vexti við greiðsludrátt o. fl., lög nr. 18 frá 18. maí 1979 um fyrningu kröfuréttinda, lög nr. 83 frá 21. júní 1985 um sameignarfélög og samlagsfélög og lög nr. 79 frá 21. júní 1985 um einkarétt að firma og öðrum atvinnuauðkennum. Er staðfest í bréfinu, að lög þessi séu í gildi, þegar það er ritað. Bréfinu fylgir skjal með tilgreiningu á því, hvenær lögum þessum var síðast breytt, og fleiri upplýsingum.

Einnig hefur stefndi lagt fram afrit af kæru sinni 7. apríl 1997 til Rannsóknarlögreglu ríkisins yfir tilteknu atferli áfrýjenda, er varði aðfararveð í húseign þeirra.

Enn fremur liggur frammi endurrit úr aðfararabók sýslumannsins í Kópavogi um löggeymslugerð, er fram fór hjá embætti hans 16. desember 1996 að beiðni stefnda, ásamt bréfi sýslumanns til áfrýj-enda sama dag, þar sem þeim var tilkynnt um gerðina. Með henni var fasteignin Foldasmári 9 í Kópavogi tekin til löggeymslu fyrir kröfum stefnda samkvæmt hinum áfrýjaða dómi.

I.

Atvikum máls þessa er lýst í hinum áfrýjaða dómi. Það er risið af viðskiptum áfrýjenda við Rogalandsbanken AS í Stafangri í Noregi á því árabili, er þau ráku matvöruverslun að Olavskleiva 8 þar í borg á nafni Lökkeveien Matsenter ANS, sem var skrásett sam-

eignarfélag þeirra tveggja. Var Rogalandsbanken viðskiptabanki félagsins allt tímabilið og veitti því yfirdráttarlán á hlaupareikningi gegn veði í vörubirgðum verslunarinnar auk þess að lána því fé samkvæmt skuldabréfi með veði í íbúðarréttindum áfrýjenda. Þau hjónin efndu til þessa reksturs haustið 1986 með atbeina verslunarfyrirtækis, er síðar nefndist Köff Sör AS, sem útvegaði vörur til matvöruverslunarinnar og var frumleigutaki að húsnæði hennar. Þau lögðu reksturinn niður í október 1989, þegar bankinn sagði upp viðskiptum við sameignarfélagið. Snýst málið um það, hvernig virða beri þær kröfur, sem bankinn lýsti þá á hendur félaginu, og gildi þeirra síðar gagnvart áfrýjendum.

Rogalandsbanken AS var sameinaður Fokus Bank AS í Prándheimi árið 1991. Varð bankastofnunin, sem sameignarfélagið skipti við, þá útíbú frá þeim banka, og runnu kröfur hennar gegn félaginu saman við eignir hans. Áfrýjendur fluttu heimili sitt til Íslands nærri mánaðamótum október-nóvember 1989. Engar aðgerðir fóru fram til innheimtu á kröfunum hér á landi, fyrr en mál þetta var höfðað á hendur áfrýjendum í maímánuði 1996 að undangenginni kyrrsetningu á fyrrgreindri húseign, sem þau höfðu eignast við kaup á árinu 1994.

II.

Í úrskurði Héraðsdóms Reykjaness 20. september 1996 eru taldar upp helstu ástæður, sem áfrýjendur færðu fram í héraði til stuðnings kröfu sinni um frávísun málsins frá dómi. Með úrskurðinum var kröfunni hafnað, og má í meginatriðum fallast á forsendur héraðsdómara að þeirri niðurstöðu.

Hér fyrir dómi hafa áfrýjendur aukið því við sem ástæðu til frávísunar, að í ljós hafi komið við gerð áfrýjunarstefnu, að tilgreindur stefnandi málsins í héraði, Fokus Bank AS að St. Olavsgate 7 í Stafangri, sé ekki skrásett hlutafélag eða banki í Noregi, og tilgreint skráningarnúmer hans finnist ekki. Hins vegar sé Fokus Bank ASA, sem afráðið var að stefna fyrir Hæstarétt, skrásett hlutafélag með heimili í Tiller í Prándheimi. Stefna í héraði hafi þannig ekki fullnægt ákvæðum a-liðar 1. mgr. 80. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, og ekki verði séð, að hinn tilgreindi stefnandi hafi átt það forræði á stefnukröfunum, sem við hafi þurft til flutnings á mál-

inu. Stefnandann hafi og skort aðildarhæfi að málinu samkvæmt 16. gr. þessara laga, þar sem hann hafi ekki verið sjálfstæð persóna að lögum.

Ekki er í ljós leitt, að útibú Fokus Bank ASA að St. Olavsgate 7 í Stafangri geti verið aðili dómsmáls í skilningi 16. gr. laga um meðferð einkamála. Sá annmarki varðar þó ekki frávisun málsins, og verður svo á litið, að hlutafélagið Fokus Bank ASA sé fullgildur aðili þess. Samkvæmt fyrrgreindu skráningarvottorði hefur hlutafélag þetta starfað frá árinu 1868. Ekki er ástæða til að ætla, að innheimta á kröfum bankans vegna fyrrgreindra viðskipta við sameignarfélag áfrýjenda hafi verið utan starfssviðs fyrirsvarsmanna útibúsins, og atbeini þeirra raskaði ekki aðstöðu áfrýjenda til að halda uppi efnisvörnum. Hið síðastnefnda á einnig við um ranga tilgreiningu á skráningarnúmeri bankans, sem stafar af misritun.

Kröfu sína um ómerkingu héraðsdóms og heimvísun málsins til nýrrar meðferðar styðja áfrýjendur öðrum þræði við þann annmarka, sem hér var um fjallað, en einnig við þá staðhæfingu, að reifun málsins og meðferð þess í héraði sé mjög ábótavant. Er þá meðal annars skírskotað til tveggja ákvarðana héraðsdómarans, sem fyrr greinir. Á það ber að fallast með dómáranum, að rétt hafi verið að heimila stefnda framlagningu þeirra skjala, sem fyrri ákvörðunin tók til. Hins vegar verður ekki á það fallist, að honum hafi verið rétt að leyfa stefnda að leiða fyrrgreindan lögmann sem vitni um efni norskra laga, er á kynni að reyna í málinu. Á hinn bóginn verður ekki séð, að vitnisburður lögmannsins hafi raskað stöðu málsins, og þykir hinn áfrýjaði dómur bera með sér, að ekki sé þar sérstaklega á honum byggt.

Mál þetta verður ekki talið vanreifað, og efni þeirra norsku laga-reglna, sem við geta átt um sakarefnið, er nægilega í ljós leitt hér fyrir dómi. Samkvæmt þessu og því, sem fyrr var rakið, verður krafa áfrýjenda um frávisun málsins frá héraðsdómi ekki tekin til greina né heldur varakrafa þeirra um heimvísun þess.

III.

Samkvæmt lagaskilareglum íslensks réttar á það við, að efnisreglur norskra laga verði lagðar til grundvallar við mat á kröfum stefnda vegna þeirra viðskipta, sem forveri hans átti við sameignar-

félag áfrýjenda, og gildi þessara krafna gagnvart áfrýjendum sjálfum, svo sem stefndi hefur krafist.

Á það verður fallist með héraðsdómara, að áfrýjendur geti ekki krafist sýknu af stefnukröfum vegna aðildarskorts í málinu. Meðal annars virðist rétt að miða við, að bréf Rogalandsbanken AS til Lökkeveien Matsenter ANS 6. október 1989 um uppsögn viðskipta hafi fullnægt því skilyrði 2. mgr. greinar 2–4 í hinum norsku lögum nr. 83/1985, að lýsa þurfi kröfu eða ákvöð á hendur sameignarfélagi, áður en gengið sé að eigendum þess, en áfrýjandinn Erlendur Ragnar Kristjánsson staðfesti viðtöku bréfs þessa með áritun 2. nóvember 1989 og undirritaði sama dag viðfesta yfirlýsingu, þar sem hann viðurkenndi móttöku kröfulýsingar vegna félagsins. Að auki virðist heimilt eftir umræddri lagagrein að beina málsókn vegna skulda félagsins að áfrýjendum þegar af þeirri ástæðu, að starfsemi þess lagðist af við för þeirra úr Noregi. Um álitamál varðandi aðilastöðu stefnda hefur þegar verið fjallað.

Samkvæmt 1. og 2. mgr. 5. gr. norskra laga nr. 18/1979 eru skuldir sameignarfélagsins vegna skuldabréfs og hlaupareikningsláns háðar fyrningu á tíu árum, að því er tekur til höfuðstóls, en vextir fyrnast á þremur árum samkvæmt almenntri reglu 2. gr. laganna. Mál þetta var höfðað, áður en tíu ár voru liðin, frá því að fyrst var stofnað til skuldanna. Um fjárhæðir vegna skuldabréfsins er ekki deilt í þessu tilliti, og fallast ber á það með héraðsdómara, að hinn lengri fyrningarfrestur hafi átt við um alla skuld félagsins á hlaupareikningi, eins og hún stóð, þegar viðskiptunum var sagt upp. Í héraðsdómi er ekki tekin sérstök afstaða til vaxta og þóknunar, að fjárhæð samtals 22.792,09 norskar krónur, sem færðar voru til skuldar á reikningnum 29. desember 1989, eftir að félagið var hætt starfsemi, en sú fjárhæð er innifalin í stefnukröfunni, eins og hún er tilgreind að höfuðstól á þeim degi. Í gögnum málsins kemur ekki fram, hvort þessir vextir máttu þegar teljast lagðir við höfuðstól samkvæmt samningi aðila um hlaupareikninginn, en til þess er einnig að líta, að viðskiptabankanum var heimilt að láta síðari innborganir mæta þeim. Mátti þannig telja þá greidda á sama hátt og þá dráttarvexti, sem bankinn skuldfærði vegna ársins 1990 og um er fjallað í héraðsdómi. Að þessu athuguðu verður á það fallist, að stefnukrafa í málinu sé ófyrnd, eins og hún er fram sett.

Fyrirgreind yfirlýsing áfrýjandans Erlends Ragnars 2. nóvember 1989 til Rogalandsbankan AS fól í sér samþykki hans við aðgerðum, sem þegar voru hafnar til lúkningar á skuldum sameignarfélagsins við bankann, en bendir ekki til, að þær aðgerðir hafi átt að leiða til fullnaðaruppgjörs skuldanna og niðurfellingar á eftirstöðvum, sem um yrði að ræða. Bréf bankans til lögmanns áfrýjenda í Noregi, sem rituð voru skömmu síðar, mæla og gegn þeim skilningi. Verður fallist á það með héraðsdómara, að ósannað sé, að samningur þessa efnis hafi tekist milli aðila.

Með vísan til þess, sem hér hefur verið rakið, og að öðru leyti til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta þá niðurstöðu, að áfrýjendum sé skylt að greiða stefnda óskipt 558.132,37 norskar krónur vegna fyrirgreindra skulda, en ákvörðun héraðsdómara um frávisun á kröfulið, að fjárhæð 60.000 norskar krónur, er ekki áfrýjað af hálfu stefnda.

Stefndi gerir kröfu um dráttarvexti af fjárhæðinni samkvæmt norskum lögum nr. 100/1976, sbr. lög nr. 83 frá 11. júní 1993 um breytingu þeirra. Er á það fallist, að þau geti átt við. Um vaxtahæð, sbr. 3. gr. laganna, verður krafa stefnda lögð til grundvallar og vextir dæmdir eins og í héraðsdómi.

IV.

Vegna krafna áfrýjenda um skaðabætur úr hendi stefnda hafa málsaðilar hagsmuni af því, að dómur verði lagður á lögmati kyrrsetningar á fasteign áfrýjenda í Kópavogi 7. maí 1996, þótt fyrir liggi, að eignin hafi nú verið tekin til löggeymslu að gengnum hinum áfrýjaða dómi. Með skírskotun til forsendna dómsins ber að fallast á það með héraðsdómara, að gerðin hafi verið lögmat, og eigi stefndi að vera sýkn af þessum skaðabótakröfum.

Sá þáttur hins áfrýjaða dóms, er varðar meðferð málsins í héraði af hálfu aðila og kröfur hennar vegna, er ekki til endurskoðunar hér fyrir dómi.

Dæma ber áfrýjendur til að greiða stefnda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, og ákveðst hann samtals 800.000 krónur að meðtöldum 88.575 krónum vegna útlagðs kostnaðar við þýðingar.

Hjörtur Torfason tekur fram, að hann geri ekki athugasemd við

úrskurð héraðsdómara um vitnisburð í málinu nema vegna þess, að hinn norski lögmaður var ekki óaðfinnanlegt vitni.

D ó m s o r ð:

Áfrýjendur, Anna Guðmundsdóttir og Erlendur Ragnar Kristjánsson, greiði stefnda, Fokus Bank ASA, óskipt 558.132,37 norskar krónur með dráttarvöxtum sem nemur 18% á ári frá 7. maí 1993 til 31. desember sama ár, en 12% á ári frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi á að vera sýkn af kröfum áfrýjenda um skaðabætur vegna kyrrsetningar á fasteign þeirra að Foldasmára 9 í Kópavogi 7. maí 1996.

Áfrýjendur greiði stefnda óskipt 800.000 krónur samtals í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjaness 19. nóvember 1996.

Mál þetta, sem dómtekið var 13. nóvember 1996, hefur Fokus Bank AS (áður Rogalandsbanken AS), fyrirtækisnúmer 810 969 952, St. Olavsgt. 7, Stafangri, Noregi, höfðað fyrir dóminum með stefnum, birtum 15. maí 1996, gegn Önnu Guðmundsdóttur, kt. 300150-4039, og Erlendi Ragnari Kristjánssyni, kt. 120344-2859, báðum til heimilis að Foldasmára 9, Kópavogi.

Sif Konráðsdóttir hdl. rekur málið fyrir stefnanda.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndu verði dæmd in solidum:

1. til greiðslu á 618.132,37 norskum krónum auk 18% dráttarvaxta frá 7. 5. 1993 til 31. 12. 1993, en með 12% dráttarvöxtum frá þeim degi til greiðsludags,
2. til greiðslu á 155.795 ísl. kr. auk dráttarvaxta skv. vaxtalögum frá 7. maí 1996 til greiðsludags vegna kostnaðar af kyrrsetningargerð og þinglýsingu hennar,
3. til að þola staðfestingu á kyrrsetningu, sem gerð var í fasteign þeirra að Foldasmára 9, Kópavogi, 7. maí 1996 til tryggingar kröfum stefnanda,
4. til greiðslu málskostnaðar, að fjárhæð 1.984.874 kr., auk dráttarvaxta skv. vaxtalögum nr. 25/1987 frá dómsuppsögudegi til greiðsludags, er leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti. Að auki er krafist refsímálskostnaðar skv. 2. mgr. 131. gr. laga nr. 91/1991 að mati réttarins.
5. Að umboðsmenn stefndu, þeir Jón Oddsson hrl. og Björgvin Jónsson

hdl., verði in solidum með stefndu eða einir sér dæmdir til greiðslu máls-kostnaðar með álagi eftir atvikum að mati réttarins.

Fjárkröfu sína kveður stefnandi til komna vegna lánsviðskipta sameignarfélags stefndu, Lökkeveien Matsenter ANS, Olavskleiva 8, Stafangri, Noregi, við Rogalandsbanken AS í Noregi, nú Fokus Bank AS. Stefnandi kveður skuldina vera samkvæmt skuldabréfi, út gefnu til bankans af sameignarfélagi stefndu, og vegna skuldar á hlaupareikningi sama félags við bankann. Stefnu hafi hlaupist frá þessum skuldum, er rekstur félags þeirra stöðvaðist og þau fluttust til Íslands haustið 1989.

Ólíklegt er, að það hafi flýtt fyrir innheimtuaðgerðum, sem lágu niðri í sex ár, að Rogalandsbanken AS var sameinaður Fokus Bank AS og strikaður út af firmaskrá 13. 2. 1991.

Að norskum fyrningarlögum er hinn almenni fyrningarfrestur þrjú ár, þar á meðal á vöxtum, en fyrningarfrestur á peningalánum tíu ár, á skulda-bréfum hinn sami og hérlendis.

Dómkröfur sínar sundurliðar stefnandi þannig:

Dagsetning	Skýring	Reiknnr./teg. samn.	Fjárhæð í NOK
29. 12. 1989	Staða yfirdr.-láns	Kassekreditkonto 8501.05.46139	517.228,31
1. 1. 1990	Eftirstöðvar skuldabr.	Lánssamningur 8501.80.72403	63.250,00
„	Vextir af skuldabr.	„	1.254,46
		Staða pr. 1. 1. 1990	581.732,77
30. 1. 1990	Áfallnir dráttarvextir* 1. 1.-30. 1. 1990	Vanskilareikningur 8571.84.23185	8.726,00
30. 1. 1990	Millifært	Af Foliokonto 8501.05.46147	(11.325,70)
1. 2. 1990	Innborgun	Fært á vanskreikn. 8571.84.23185	(1.638,30)
		Staða pr. 1. 2. 1990	577.494,77
30. 8. 1990	Áfallnir dráttarvextir* 1. 1.-30. 8. 1990	Vanskilareikningur 8571.84.23185	60.637,50
30. 8. 1990	Greiðsla frá Stavanger Boligbygg.	Veðsamningur um íbúðarrétt	(80.000,00)
		Staða pr. 30. 8. 1990	558.132,27

18. 2. 1993	Endurgr. Köff Sör vegna betri veðréttar	Veðsamningur um vörulager	60.000,00
		Höfuðstóll dómkröfu	618.132,27

* dráttarvextir 18% á ári á þessu tímabili

Dómkröfur stefndu er þessar:

Aðallega, að máli þessu og öllum kröfum stefnanda verði vísað frá dómi.

Til vara er þess krafist, að stefndu verði alsýknuð af öllum kröfum stefnda.

Til þrautavara er þess krafist, að fjárkröfur stefnanda verði verulega lækkaðar og aðeins teknar til greina að óverulegu leyti.

Þá er þess krafist vegna beggja stefndu, að hafnað verði kröfum stefnanda um staðfestingu á kyrrsetningargerð, er fram fór eftir kröfu stefnanda hjá sýslumanninum í Kópavogi 7. maí 1996 í fasteign stefndu að Foldasmára 9, Kópavogi, og jafnframt er þess krafist, að kyrrsetningin verði úr gildi felld.

Enn fremur er þess krafist, að stefnanda verði gert að greiða stefndu Önnu Guðmundsdóttur 1.000.000 kr. í skaðabætur vegna ofangreindrar kyrrsetningar auk vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum af 1.000.000 kr. frá 7. maí 1996 til 13. september 1996 og með dráttarvöxtum samkvæmt 15. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 ásamt síðari breytingum frá 13. september 1996 til greiðsludags.

Þá er þess krafist, að stefnanda verði gert að greiða stefnda Erlendi Ragnari Kristjánssyni 1.000.000 kr. í skaðabætur vegna ofangreindrar kyrrsetningar auk vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 7. maí 1996 til 13. september 1996 og með dráttarvöxtum samkvæmt 15. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 ásamt síðari breytingum frá 13. september 1996 til greiðsludags.

Í öllum tilvikum er gerð krafa um, að stefnandi verði dæmdur til að greiða báðum stefndu málskostnað að skaðlausu auk 24,5% virðisauka-skatts á málskostnaðarfjárhæð og að málskostnaðarfjárhæð beri dráttarvexti skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum, sbr. 4. tl. 129. gr. laga nr. 91/1991.

Lögmaður stefndu reifaði sérstaklega og rökstuddi við lok málflutnings það sjónarmið, að dómaranum bæri að gera lögmanni stefnanda í réttarfarssekt ex officio.

Með úrskurði, upp kveðnum 20. september 1996, var frávísunarkröfu stefndu hrundið.

Stefndu í máli þessu, hjónin Erlendur Ragnar Kristjánsson og Anna Guðmundsdóttir, fluttust til Stafangurs í Noregi og voru samkvæmt vottorði Hagstofu Íslands, Þjóðskrár, bæði skráð með lögheimili í Noregi frá 11. ágúst 1980 til 30. október 1989.

Samkvæmt vottorði Brønnøysundregistrene, Foretaksregisteret, tilkynntu þau 1. október 1986 eftirfarandi:

„Herved anmeldes at Erlendur Ragnar Kristjánsson, Klappmysv. 17, 4020 Hundvåg og Anna Guðmundsdóttir, s. a., akter å drive dagligvareforretning med forretningskontor i Stavanger, adresse: Ny Olavskleiva 8, 4000 Stavanger, under firma Lökkeveien Matsenter ANS, Kristjánsson & Guðmundsdóttir.“

[Skjöl á norsku voru ekki lögð fram í þýðingu löggilts dómtúlks og skjalapýðanda, heldur í þýðingu réttindalauss kunnáttumanns, og sum óþýdd. Beinar tilvitnanir, þar sem reynir á merkingu norskra lagahugtaka, verða því á norsku í dómi þessum.]

Með tilkynningunni var afhentur félagssamningur, dagsettur sama dag, þar sem fram kemur, að stefnendur eru sameigendur að jöfnu, þ. á m., að hagnaði og tapi skal skipta jafnt, einnig, að nafn félagsins er auðkennt með stöfunum Ans., en í því felst, að um er að ræða sameignarfélag með ótakmarkaðri ábyrgð. Advokat Eddie Årstad MNA staðfestir nafnritun stefndu á firmatilkynningunni.

Rogalandsbanken AS tók félagið í viðskipti. Til tryggingar skuldum við bankann veðsetti félagið bankanum vörulager sinn með veðbréfi, út gefnu 15. 12. 1986, fyrir Nkr. 300.000 og síðar með ódagsettu veðbréfi fyrir Nkr. 200.000.

Hinn 6. maí 1987 samdi félagið við bankann um yfirdráttarheimild á hlaupareikningi, að fjárhæð Nkr. 500.000,-, reikningsnúmer 8501.05.46139.

Þá gaf sameignarfélag stefndu út skuldabréf, að fjárhæð NOK 115.000,-. Útgáfudagur er ekki skráður á skuldabréfið, en fjárhæð þess greiddi bankinn inn á reikning sameignarfélags stefndu 19. 5. 1987.

Skuldabréfið skyldi greiða á fimm árum með fjórum afborgunum á ári og bera 17% vexti á ári, fyrsti gjalddagi 18. 8. 1987. Greitt var af skuldabréfinu þar til á 10. gjalddaga þess 18. 11. 1989.

Stefndu höfðu fengið hjá Stavanger Boligbyggelag leigurétt að íbúð nr. 142.0420 að Klappmysveien 17, Hundvåg, í Stafangri. Stefndu handveðsettu bankanum heimildarskjöl sín fyrir nefndri íbúð til tryggingar skuldum sameignarfélagsins við bankann. Handveðsgerningurinn er skriflegur. Þar segir, að handveðið sé ekki aðeins trygging fyrir tiltekin viðskipti, heldur fyrir allar „núverandi og verðandi“ skuldbindingar gagnvart bankanum. Hand-

veðsgerningurinn var ódagsettur, en af hálfu stefndu er því haldið fram, að hann hafi verið gerður samhliða kaupum bankans á skuldabréfum, sem sameignarfélagið fékk greitt 19. 5. 1987.

Fer nú ekki sögum af rekstri félags stefndu fyrr en árið 1989 að öðru leyti en því, að vörur keypti félagið hjá heildverslun í nágreenninu, KÖFF SÖR AS, Lökkeveien 111.

Í upphafi árs 1989 var skuldabréfið í skilum, en skuld félagsins á áður-nefndum hlaupareikningi Nkr. 538.638,16 samkvæmt fram lagðri útskrift frá bankanum. Þeirri útskrift hefur verið mótmælt af hálfu stefndu undir rekstri máls þessa, án þess að neitt hafi komið fram til stuðnings því, að reikningsfærslur samkvæmt útskriftinni séu síðari tíma tilbúningur, eða að sýnt hafi verið fram á, að stefndu eða félag þeirra, en stefndi Erlendur Ragnar annaðist allan rekstur þess, hafi mótmælt útskriftum, en samkvæmt 5. gr. áðurgreinds yfirdráttarsamnings frá 6. 5. 1987 bar bankanum að senda ársfjórðungslega reikningsyfirlit og um hver áramót sérstakt reikningsuppgjör, sem viðskiptavinurinn skyldi gera athugasemdir við innan eins mánaðar. Verður að gera ráð fyrir því, að stefndu hafi fengið í hendur reikningsyfirlit a. m. k. til 31. 9. 1989 og að bankinn hafi skilvíslega sent félaginu yfirlit við lok þess árs, hvort sem stefndu, sem þá voru flutt til Íslands, kynntu sér áramótayfirlitið í raun, en að þessu efni verður síðar vikið.

Um mitt ár 1989 var farið að halla verulega undan fæti um rekstur stefndu. Kenna stefndu því um, að miklar nýbyggingarframkvæmdir hafi staðið yfir í næsta nágreanni verslunarinnar Lökkeveien Matsenter, en rekstur hennar var eina starfsemi sameignarfélagsins. Um hafi verið að ræða byggingu fjölbýlishúsa og þess því að vænta, þótt úr viðskiptum drægi, meðan framkvæmdir stóðu yfir, að betri dagar væru í vendum með stóráuknum viðskiptum í auglýsingu fyrir þessa hverfisverslun, er byggingarframkvæmdum lyki í maí 1990 og fjöldi nýrra viðskiptavina tæki sér búsetu í næsta nágreanni.

Af hálfu stefnanda, bankans, hefur verið lögð fram í málinu tölvuútskrift, dagsetning útkeyrslu 22. ágúst 1989, um rekstraruppgjör Lökkeveien Matsenter ANS frá áramótum til júliloka 1989 með samanburði við sömu mánuði á fyrra ári. Kveður bankinn stefnda Erlend hafa afhent bankanum þetta uppgjör, en það stafi frá bókhalds- og endurskoðunarskrifstofu þeirri, er annaðist bókhald fyrir Lökkeveien Matsenter. Af hálfu stefndu er þessu uppgjóri mótmælt, en án haldbærs rökstuðnings.

Til stuðnings því, að hið fram lagða skjal sé samtímagagn, er með öðru, að stefndi Erlendur Ragnar bar fyrir dómi, að hann hefði síðsumars og haustið 1989 átt viðræður við bankann til þess að skýra tímabundna rekstrar-

erfiðleika og leita liðsinnis bankans um aukið lánsfé til þess að komast yfir þá tímabundnu erfiðleika, sem áður er lýst.

Umrætt rekstraruppgjör sýnir batnandi stöðu félagsins gagnvart bankanum, því að skuld á hlaupareikningi hafði lækkað úr Nkr. 538.638,16 um áramót í Nkr. 496.450,05 í júlílok, og skuldabréfið, sem var í skilum, hafði lækkað á sama tíma úr Nkr. 80.500,- í Nkr. 69.000,-. Skuldir við aðra kröfuhafa höfðu hins vegar aukist verulega, úr Nkr. 710.362,94 í Nkr. 1.069.869,91, og mun þar langstærsti kröfuhafinn hafa verið birgir verslunarinnar, KÖFF SÖR AS. Rekstraruppgjórið sýnir tap á þessum sjö mánuðum að fjárhæð Nkr. 234.040,60 og versnandi eiginfjárstöðu í samræmi við framangreint.

Ljóst er, að samningatilraunir stefnda Erlends Ragnars fyrir hönd sameignarfélagsins um aukna lánaþyrngreiðslu bankans báru ekki árangur, því að 6. október 1989 ritar bankinn félaginu bréf og lýsir yfir á grundvelli vanefnda uppsögu og/eða riftun á yfirdráttarsamningum frá 6. 5. 1987 og gjaldfellingu á öllum skuldum Lökkeveien Matsenter við bankann og lokun á hlaupareikningum. Yfirdrátt á hlaupareikningum kveður bankinn vera NOK 569.164,-, og er það í samræmi við stöðu að kvöldi 4. 10. samkvæmt útskrift þeirri, er fram er lögð og áður er nefnd. Eftirstöðvar skuldabréfs kveður bankinn vera 63.250,-. Ljóst er þó, svo sem fyrr er nefnt, að skuldabréfið var í skilum til 18. 11. 1989. Samt sem áður krefur bankinn félagið um fullnaðargreiðslu allra skulda þess við bankann og lýsir yfir, að bankinn muni ganga að þeim tryggingum, er félagið hafi sett fyrir þeim. Lýsir bankinn banni við því og vísar til refsíabyrgðar, að félagið selji vörur af hinum veðsetta vörulager eða ráðstafi útistandandi kröfum án samþykkis bankans.

Stefndi Erlendur Ragnar hefur fyrir dóminum lýst atvikum 6. október 1989 svo, að fulltrúi bankans hafi komið í verslunina með umrætt bréf. Hann og umræddur fulltrúi bankans hefðu rætt málið, þ. á m. þá tillögu, að félagið afhenti bankanum þegar í stað vörulager og aðrar eignir sínar svo og stefndu sjálf hin handveðsettu verðmæti sem fullnaðargreiðslu á öllum skuldum félagsins við bankann. Kveðst stefndi Erlendur hafa hringt í lögmann sinn, Eddie Árstad, meðan þessi fundur stóð, en lögmaðurinn hafi þó ekki komið á vettvang né þeir gengið á hans fund.

Niðurstaða þessa fundar hafi orðið sú, að hann hafi þarna í bakherbergi verslunarinnar náð samkomulagi um ofangreinda tillögu. Er það því meginmálsástæða stefndu, að allar kröfur stefnanda í máli þessu séu að fullu greiddar.

Stefndi Erlendur Ragnar kveður samning þennan hafa verið munnlegan. Hann kveður engin vitni hafa verið viðstödd samningsgerðina.

Að gerðum framangreindum samningi kveður stefndi Erlendur fulltrúa bankans hafa ákveðið að efna til útsölu á vörulager verslunarinnar þegar í stað. Hann kveðst hafa tekið að sér að vinna að útsölnunni án endurgjalds. Útsalan hafi staðið í fjóra daga. Fulltrúi bankans hafi ákveðið, að afsláttur skyldi vera 20% fyrsta daginn og síðan stighækkandi dag frá degi upp í 40% síðasta daginn. Fulltrúi bankans hafi komið í verslunina við lok verslunartíma dag hvern, meðan útsalan stóð, og tekið og farið með þá fjármuni, er í kassann höfðu komið þann daginn. Taldi hann, að komið hefðu í kassann um 71.000 kr. fyrsta daginn, um 48.000 kr. annan daginn, um 30.000 kr. þriðja daginn og um 20.000 kr. daginn, sem útsölnunni lauk, samtals um 170.000 krónur norskar. Stefndi Erlendur kvaðst nokkru áður hafa gert vörutalningu. Útsöluverð lagersins samkvæmt þeirri talningu hafi verið um 200.000 kr. Bókfært verðmæti lagers 31. júlí var samkvæmt áðurnefndu milliuppgjöri 321.452,70 kr.

Af hálfu stefnanda, bankans, er því mótmælt, að framangreindur munnlegur samningur hafi nokkru sinni komist á. Bankinn hafi með samþykki félags stefndu ákveðið að ganga að veði sínu í vörulager með þeim hætti, að lagerinn yrði seldur á útsölu í versluninni og það, er inn kæmi, greiddist upp í skuld félags stefndu á hlaupareikningi. Útsalan hafi farið fram dagana 26. október til 5. nóvember 1989. Stefndi Erlendur Ragnar hafi annast hana, enda lagerinn eign félagsins, og sett í næturhólf bankans þá fjármuni, er inn komu dag hvern. Þær greiðslur séu færðar sem innlegg á hlaupareikning að morgni næsta dags og séu sem hér segir:

30. 10.	Nkr.	8.600,-
31. 10.	–	10.422,-
1. 11.	–	7.400,-
2. 11.	–	5.100,-
3. 11.	–	33.900,-
6. 11.	–	33.213,-
<u>Alls</u>		<u>Nkr. 98.635,-</u>

sem hafi verið færðar sem innborgun á hlaupareikning félagsins.

Til stuðnings þeirri fullyrðingu, að versluninni hafi verið lokað 6. október, en útsalan hafist 26. sama mánaðar og staðið til 5. 11. s. á., bendi stefnandi á, að frá og með 7. október til 26. sama mánaðar eru engar færslur bókaðar á umræddan hlaupareikning.

III.

Hin stefndu hjón fluttust til Íslands, konan í október 1989, en maðurinn snemma í nóvember að hans sögn. Hagstofan skráði lögheimili beggja á Ís-

landi frá 30. október 1989. Skráning lögpersónu frá 7. október 1986 stóð hins vegar óbreytt 20. september 1996 samkvæmt fram lögðu vottorði Stavanger Handelsregister, dagsettu þann dag. Stefndi Erlendur bar fyrir dómi, að félagið hefði ekki haft neinn forsvarsmann í Noregi, eftir að stefndu fluttust til Íslands. Hann kvaðst hafa falið lögmanni sínum, Eddie Árstad, að ganga frá ráðstöfun á íbúðinni að Klappmysveien 17; til annarra ráðstafana fyrir sig eða félagið kvaðst hann ekki hafa veitt lögmanni umboð. Hann neitaði að hafa séð fyrr en í máli þessu neitt af bréfum, er nú verður frá sagt, en kvaðst þó hafa rætt við lögmann símleiðis snemma árið 1990.

Svo sem áður er rakið, kvaðst stefndi Erlendur Ragnar hafa fengið bréf bankans, dags. 6. 10. 1996, í hendur sama dag. Bréfið er lagt fram í málinu með áritun stefnda Erlends 2. 11. 1989 um viðurkenningu á móttöku þess. Enn fremur er lögð fram í málinu yfirlýsing, skráð á bréfsefni bankans, undirritað af stefnda Erlendi Ragnari 2. 11. 1989, svohljóðandi:

„ERKLÆRING: Undertegnede, Ragnar Kristjansson c/o Lökkeveien Matsenter ANS, erkjenner mottakelsen av påkrav og er inforstått med de disposisjonsbegrensninger dette innebærer.

Vi meddeler samtidig at banken har ugjenkallelig fullmakt til å avhende hele eller deler av sine panteobjekter på best mulig måte, eventuelt ved underhåndsavtale med firmaet.

Dersom salg foregår gjennom firmaet, forplikter jeg meg til å godskrive konto nr. 8501.05.46139 for oppgjøret.“

Einnig er fram lagt í málinu bréf Eddie Árstad til bankans, dags. sama dag, 2. nóvember 1989, þar sem lögmaðurinn vísar til bréfs bankans, dags. 6. október, og segir síðan:

„Ad Ragnar Kristjansson. Deres Ref.: ES/0064T.

Jeg representerer ovennevnte og oversender til Dem i signert stand påkrav/oppsigelse samt „Erklæring“.

Hinn 3. janúar 1990 ritar bankinn lögmanninum Eddie Árstad bréf og ítrekar kröfur um greiðslu skuldar Lökkeveien Matsenter ANS. Í bréfinu segir enn fremur, að komið hafi í ljós, að vörulager verslunarinnar hafi verið veðsettur bæði bankanum og KÖFF SÖR AS, og hafi vörusalinn KÖFF SÖR betri veðrétt.

Lögmaðurinn Árstad svarar bréfi bankans með bréfi, dags. 10. sama mánaðar, og ráðleggur bankanum að leita fullnustu í þeim verðmætum, sem hann eigi veð í, þar á meðal íbúðinni í Hundvåg. Síðar segir í bréfinu:

„Jeg forutsetter at dette ikke vil dekke Deres krav fullt ut. Differansen mellom Deres totale krav og det realisasjonen vil utbringe har min klient ingen muligheter for å innfri. Etter det opplyste eier han intet og oppebær-

er ikke større inntekter enn til det nødvendigeste for seg og sin familie. Så fremt De ønsker å fremme kravet med påstand om dom og senere tvangsrettslige skritt er jeg redd at dette bare vil fordyre saken uten at De vil få dekning for dette.

Jeg ber om at De overveier dette nøye og imøteser Deres bekreftelse på at kravet frafalles.“

Lögmaðurinn víkur ekki að röð veða í vörulagernum í bréfi þessu [sjá síðasta lið í sundurliðun dómkröfu].

Í bréfi til lögmansins Árstad, dags. 15. 1. 1990, ítrekar bankinn, að hann haldi fast við kröfu sína um greiðslu, en býður samninga um greiðslukjör, sem nánar er lýst í bréfinu. Lögmaðurinn Árstad svarar með bréfi, dags. 31. sama mánaðar. Kveðst hann hafa borið tillögu bankans um greiðslukjör undir skjólstæðinga sína. Þeir séu eignalausir og tekjur þeirra hrökkvi aðeins fyrir nauðpurftum. Þeir vilji ekki gera greiðslusamning, sem fyrirsjáanlegt sé, að þeir geti ekki staðið við.

Hinn 30. ágúst 1990 greiddi Stavanger Boligbyggelag bankanum 80.000 kr. gegn afhendingu á heimildarskjölum þeim, er stefndu höfðu sett bankanum að handveði 15. 5. 1987.

Rogalandsbanken AS var lagður niður 13. 2. 1991 og sameinaður Fokus Bank AS. Innheimta krafna þeirra, er mál þetta snýst um, lá niðri, þar til kyrrsetningargerð sú, er krafist er staðfestingar á í máli þessu, fór fram 7. maí 1996 í íbúð þeirri að Foldasmára 9 í Kópavogi, er stefndu höfðu keypt og fengið afsal fyrir 14. 12. 1994. Stefndi Erlendur kvað þau hjónin hafa keypt íbúðina að mestu í skuld, veðbókarvottorð, dags. 10. maí 1996, segir, að á íbúðinni hvíli á fyrsta veðrétti veðbréf bæjarsjóðs Kópavogs, 1.198.728 kr., 10. 6. 1992, vísitölutryggt, á öðrum veðrétti veðbréf, að fjárhæð 3.963.086 kr., 14. 7. 1994, vísitölutryggt, og á þriðja veðrétti veðbréf, að fjárhæð 1.236.932 kr., 14. 12. 1994, vísitölutryggt.

Hinn 18. febrúar 1993 sendir bankinn KÖFF SÖR ANS svohljóðandi bréf:

„Vedrörende Lökkeveien Matsenter ANS – Forlik.

Vi viser til gårdsagens telefonsamtale, hvor vi ble enige om å forlike saken ved at Deres del av avviklingssalget sattes til kr. 60.000,00, renter inklusive. Beløpet er overført til Deres konto 5303.05.23012.“

Þessi fjárhæð er meðal dómkröfuliða í máli þessu. Henni til stuðnings er ekkert annað fram komið en þetta bréf.

IV.

Af hálfu stefnanda er vísað til eftirtalinna norskra laga:

1. Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper nr. 83 frá 21. júní 1985, að því er varðar ábyrgð stefndu sem eigenda sameignarfélags.

2. Lov om renter ved forsinket betaling nr. 100 frá 17. desember 1976, að því er varðar dráttarvaxtakröfu af aðalkröfu stefnanda um greiðslu á skuld.
3. Lov om foreldelse af fordringer nr. 18 frá 18. maí 1979, um fyrningarfrest kröfu stefnanda.

Í málflutningi sínum hefur lögmaður stefnanda einkum vísað til eftirtalinnna fræðirita:

Noe Munck, Lars Hedegaard Kristensen og Jørgen Nørgaard: Selskabsformerne – lærebog i selskabsret, 2. útg. 1994, bls. 5–7, 12–13 og 98–99.

Hans Viggo Godsk Pedersen: KAUTION, 4. útg. 1996, bls. 25–40.

Karsten Gaarder: Innføring i internasjonal privatrett, Oslo 1990, bls. 94–97 og 110.

Bernhard Gomard: Civilprocessen, 3. útg. GAD 1990, bls. 468–471.

Erik Hörlyck: Syn og skön, 2. útg., Khöfn 1992, bls. 63.

V.

Í máli þessu hafa lögmenn málsaðila deilt um nánast hvert einasta atriði, sem hugsanlegt var að deila um, og á það bæði við um sakarefnið sjálft og réttarfarshlið málsins.

Þar sem lögmenn aðila krefjast á báða vegu þyngstu refsivíðurlaga andstæðingnum til handa vegna víttaverðrar málsmeðferðar, þykir rétt að lýsa stuttlega gangi málsins.

Málið var þingfest 21. maí 1996 og frestað til greinargerðar og gagnaöflunar af hálfu stefndu til 18. júní 1996.

Er þingað var í málinu hinn 18. júní, óskaði lögmaður stefndu, Jón Oddsson hrl., eftir lengri fresti í sama skyni. Lögmaður stefnanda mótmælti fresti. Lögmaður stefndu fékk eins sólarhrings frest til skriflegrar greinargerðar um frestbeiðni, sem hann lagði fram á dómþingi 19. júní sl. Samþykkti lögmaður stefnanda þá, að málinu yrði frestað til 23. júlí. Féllst dómari sá, er með málið fór, á þann frest, þótt réttarhlé sé, að því er meðferð einkamála varðar, frá 1. júlí til 31. ágúst og margföld reynsla fyrir því, að nær því ógjörningur er að koma á sáttafundum, þar sem aðilar þurfa að mæta auk lögmanna, hvað þá aðalmeðferð, í þessum mánuðum.

Er þingað var í málinu 21. júlí, mætti af hálfu stefndu Björgvin Jónsson hdl. vegna Jóns Oddssonar hrl. og lagði fram vottorð Landspítalans, Guðjóns Haraldssonar dr. med., [svohljóðandi: . . .].

Þrátt fyrir framlagningu ofanritaðs læknisvottorðs [...] mótmælti lögmaður stefnanda frestbeiðni af hálfu lögmanns stefndu á dómþinginu 21. júlí. Ákvarðaði þá dómari sá, er með málið fór, skv. 1. mgr. 112. gr. eml., að málinu skyldi frestað til 13. ágúst til greinargerðar af hálfu stefndu. Á því dóm-

þingi kom fram greinargerð stefndu með frávísunarkröfu, og var málinu síðan úthlutað undirrituðum dómara.

Með bréfi til undirritaðs dómara, dags. 15. ágúst 1996, beiddist lögmaður stefndu, Jón Oddsson hrl., þess, að eigi yrði boðað til þinghalds fyrr en í október, og vísaði til læknisvottorðs.

Allt um það hringdi dómariinn í byrjun september til lögmanns stefndu, Jóns Oddssonar hrl., til þess að kanna heilsufar hans. Varð það úr, að Björgvin Jónsson hdl. flytti málið framvegis vegna Jóns Oddssonar hrl. vegna veikinda hans.

Í greinargerð stefndu var krafist frávísunar, og var frávísunarkrafan rökstudd með því, að málið væri vanreifað. Leitaði dómariinn símleiðis snemma í september eftir því við lögmann stefnanda, að hann reyndi að bæta úr göllum á málátibúnaði, nokkur grundvallarskjöl vantaði augljóslega í málið, og við lögmann stefndu um, að hann samþykkti, að þau skjöl kæmust að, og félli frá frávísunarkröfunni, jafnframt því sem dómariinn kannaði grundvöll sátta um efni máls, og óskaði eftir glöggri sundurliðun stefnukrafna, sbr. niðurlagsákvæði 103. gr. efl. Ekki náðist samkomulag með lögmonnum um eitt eða neitt. Fór síðan fram munnlegur málflutningur um formhlið 19. september.

Með úrskurði, upp kveðnum 20. september 1996, var frávísunarkröfu stefndu hrundið.

Með ákvörðun dómarskv. 1. mgr. 112. gr. efl. á dómþingi 23. 10. 1996 að undangengnum munnlegum málflutningi þar um var lögmanni sóknaraðila heimilað að leggja fram 17 ný málsskjöl. Meðal þeirra voru nokkur þýðingarmestu sönnunargögnin í málinu, svo sem margtilvitnuð útskrift af hlaupareikningi félags stefndu árið 1989, sem þá fyrst var lögð fram, og bréf, er farið höfðu á milli hins norska lögmanns félags stefndu og bankans ásamt fylgiskjöllum, en til flestra þeirra bréfa og fylgiskjala er að framan vitnað.

Umboðsmenn aðila lýstu skriflegri gagnaöflun lokið 30. október 1996. Með ákvörðun skv 1. mgr. 112. gr. efl. synjaði dómariinn lögmanni stefnanda þá um framlagningu tveggja nýrra dómskjala, er hann óskaði að leggja fram við upphaf aðalmeðferðar 12. nóvember 1996.

Við aðalmeðferð mótmælti lögmaður stefndu því, að lögmanni stefnanda yrði heimilað að leiða vitnið Erik Mauritzen, lögmann í Stafangri, fyrir dóm. Með ákvörðun skv 1. mgr. 112. gr. efl. heimilaði dómariinn þessa umbeðnu vitnaleiðslu.

Aðalmeðferð þessa einfalda dómsmáls stóð yfir lungann úr tveimur vinnudögum, um 12 klukkustundir. Ástæðan var stórfelld ofreifun málsins

við munnlegan málflutning og að nokkru ómarkvissar og sumpart óþarfar spurningar lögmanna til aðila og vitna.

Álit réttarins.

1. Stefndu krefjast sýknu vegna aðildarskorts. Ábyrgð stefndu geti í öllu falli ekki verið bein gagnvart stefnanda, heldur verði stefnandi að beina kröfum sínum fyrst að fyrirtækinu Lökkeveien Matsenter, AS, m. a. skv. 2. al. greinar 2–4 í lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper nr. 83/1985. Í öllu falli verði stefnandi að beina kröfum sínum einnig að félaginu.

Ætlaður skuldari stefnukrafna í máli þessu var félag, er stefndu áttu og ráku saman með ótakmarkaðri ábyrgð. Stefnandi hefur lagt fram í málinu í ljósriti texta laga nr. 83/1985, Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (Selskapsloven). Þar segir í 2. tölulið greinar 2–4:

„Selskapskreditor må først gjøre sitt krav gjeldende mot selskapet. Der-som kreditor ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager regnet fra påkrav, kan han kreve deltakerne direkte. Det samme gjelder når selskapet åpenbart ikke kan betale og når selskapet ikke kan finnes.“

Stefnandi hefur lagt fram í málinu á dskj. nr. 23 kröfubréf stefnanda til umrædds félags, dags. 6. 10. 1989, fyrir kröfum þeim, er málsókn þessi bygg-ist á, áritað f. h. félagsins um móttöku 2. 11. 1989.

Samkvæmt þessu geta stefndu ekki borið fyrir sig aðildarskort í máli þessu.

2. Stefndu krefjast sýknu, vegna þess að stefnukröfur séu fyrndar.

Samkvæmt 2. gr. norskra fyrningarlaga nr. 18 frá 18. maí 1979 er hinn al-menni fyrningarfrestur þrjú ár. Í 1. mgr. 5. gr. sömu laga er kveðið á um tíu ára fyrningarfrest á skuldabréfum, og í 2. mgr. 5. gr. segir, að krafa, sem byggist á peningaláni, fynnist á tíu árum: „Etter 10 år foreldes også fordring som grunner seg på pengelån, renter unntatt.“ Um vextina gildir hinn al-menni þriggja ára fyrningarfrestur.

Um tíu ára fyrningarfrest á kröfu samkvæmt skuldabréfinu er óþarft að fjölýrða. Það fór í vanskil 18. nóvember 1989 og gjaldféll allt samkvæmt ákvæðum sínum við þau vanskil. Það var sérstaklega gjaldfellt og krafði um allar eftirstöðvar þess með bréfi bankans til lögmanns stefndu, dags. 3. 1. 1990, en lögmaðurinn hafði tilkynnt bankanum, að hann væri umboðsmað-ur stefndu, með bréfi, dagsettu 2. nóvember 1989, en áður er lýst efni þess bréfs og yfirlýsingum þeim, er því fylgdu, árituðum um móttöku af stefnda Erlendi Ragnari.

Reikningsskuld á hlaupareikningi var peningalán í skilningi 2. mgr. 5. gr.

norsku fyrningarlaganna. Þótt upphaf fyrningarfrests sé miðað við skuldfærslu hvernar þeirrar úttektar, er skuldina mynduðu, er yfirdráttarsamningnum var réttilega sagt upp og reikningnum lokað 6. október 1989 vegna óheimils yfirdráttar, er ljóst, að engin þeirra úttekta, er skuldina mynduðu, var eldri en tíu ára, er fyrningarfrestur var rofinn með birtingu stefnu í máli þessu 15. maí 1996. Hreyfingar á reikningnum höfðu verið miklar, og líta ber svo á, að innborganir á reikninginn hafi hverju sinni gengið til greiðslu á elsta hluta skuldarinnar á honum.

Samkvæmt þessu verða stefndu ekki sýknuð vegna fyrningar, að því er varðar höfuðstól krafna stefnanda vegna eftirstöðva skuldabréfs og vegna yfirdráttarláns.

3. Stefndu krefjast sýknu, vegna þess að stefnukrafan sé greidd. Aðilar hafi 6. október 1989 samið svo með sér, að stefnandi tæki við vörulager félags stefndu og handveði fyrir skuldabréfi, og þar með væru allar skuldir félags stefndu við stefnanda upp gerðar.

Gegn mótmælum stefnanda er ósannað, að slíkur samningur hafi komist á. Yfirlýsing stefnda Erlends Ragnars, dags. 2. 11. 1996, þar sem hann heimilar stefnanda að ráðstafa hinum veðsettu verðmætum og skuldbindur sig til þess, fari sala fram á vegum fyrirtækisins, að leggja uppgjórið inn á hlaupareikning sinn, tekur raunar af tvímæli um, að enginn samningur hafði þá komist á um lokauppgjör og niðurfellingu krafna bankans.

4. Í sundurliðun kröfugerðar sinnar færir stefnandi 30. 1. 1990 hluta af millifærslu af öðrum reikningi, folikonto 8501.05.46147, til greiðslu á áföllnum dráttarvöxtum til þess dags og hluta af greiðslu frá Stavanger Boligbyggelag 30. 8. 1990 til greiðslu á áföllnum dráttarvöxtum til þess dags. Þetta var stefnanda heimilt, og verður engin athugasemd við það gerð.

5. Stefndi kveðst hafa orðið að greiða þriðja manni, KÖFF SÖR A/S, hluta af fjárhæð þeirri, er inn kom fyrir vörulager félags stefndu, til þriðja manns, vegna þess að í ljós hafi komið, að þriðji maður ætti betri veðrétt í vörulagernum.

Ekkert liggur fyrir í máli þessu um þessa ætluðu veðsetningu til þriðja manns annað en bréf stefnanda sjálfs til KÖFF SÖR AS, dags. 18. 2. 1993, sem að framan er lýst, en þar er vísað til sáttargjörðar eða samkomulags, sem ekkert er upplýst um, á hverju var byggt. Stefndi Erlendur Ragnar kannaðist ekkert við veðsetningu til KÖFF SÖR AS eða neins konar rétt þess félags, er gengi fyrir veðrétti stefnanda í lagernum, er hann gaf skýrslu fyrir dómi. Af hálfu stefndu hefur þessum kröfulið verið mótmælt sérstaklega.

Samkvæmt framansögðu verður kröfulið þessum, NOK 60.000, vísað frá dómi vegna vanreifunar.

5. (sic) Ekki þykir, eins og á stendur, alveg nægileg ástæða til þess að ómerkja kyrrsetningargerð þá, sem í dómkröfum stefnanda er lýst, þótt eigi væri við framkvæmd hennar fylgt andmælareglunni (det kontradiktoriske princip), sem er grunnregla réttarfars, og seilst til undantekningarheimildar í 3. mgr. 21. gr. 1. nr. 90/1989, sbr. 4. mgr. 8. gr. laga nr. 31/1990, og gerðin framkvæmd, án þess að gerðarþoli væri boðaður eða viðstaddur.

6. Vextir verða dæmdir eins og stefnandi krefst þrátt fyrir stórfellt tómlæti stefnanda um heimtu kröfunnar. Á móti tómlætinu kemur hinn skammi fyrningarfrestur á vöxtum að norskum lögum svo og viðskilnaður stefndu í Noregi, en umboðsmaður þeirra hafði fullvissað stefnanda um fullkominn og varanlegan skort stefndu á greiðslugetu.

7. Stefndu hafa uppi skaðabótakröfur vegna kyrrsetningargerðar. Þar sem gerðin er staðfest, þarfnast þær ekki nánari athugunar.

8. Lögmaður stefnanda krefst refsímálskostnaðar og þess, að lögmenn þeir, sem með málið hafa farið af hálfu stefndu, verði dæmdir persónulega til greiðslu málskostnaðar. Lögmaður stefndu hefur á hinn bóginn útlistað, að hann telji, að dómaranum beri ex officio að gera lögmanni stefnanda að greiða réttarfarssekt í ríkissjóð.

Vel mætti rökstyðja að verða við þessum kröfum öllum. En þar sem dómariinn telur, að ekki hallist á um ágalla á málsmeðferð lögmanna, og þar sem lögmönnum tókst að lokum að upplýsa og reifa málið þannig og koma sundurliðun kröfugerðar í það horf, að það varð þrýðilega dómhæft, verður öllum þessum kröfum hrundið. Á það er að líta, að það er við dómaraann að sakast, hafi hann við málsmeðferðina sýnt lögmönnum þolinmæði umfram það, sem réttarfarslög gera almennt ráð fyrir. Niðurstaðan verður því sú, að hafna ber öllum framangreindum kröfum um réttarfarsleg viðurlög.

Málskostnaður verður þó lækkaður stórlega. Við þingfestingu hafði lögmaður stefnanda ekki aflað sumra mikilvægustu sönnunargagna í málinu, sem þó voru í vörslu hins norska banka, er sýnist hafa búið málið sérlega flausturslega í hendur lögmanns síns. Umrædd gögn lagði lögmaðurinn ekki fram fyrr en 23. október 1996. Sundurliðun stefnukrafna var þvæluleg og sumpart röng, enda er endanleg kröfugerð önnur og lægri en í stefnu. Málatilbúnaður stefnanda beinlínis kallaði á frestbeiðnir, svo sem skrifleg greinargerð lögmanns stefndu um frestbeiðni, fram lögð 19. júní, ber vott um, svo og á frávisunarkröfu. Í stað þess að leggja fram nauðsynleg sóknarskjöl leitaðist lögmaður stefnanda við að knýja málið fram svo búið. Lögmaður stefnanda gerði ekki raunhæfa tilraun til þess að koma málatilbúnad sínum í það lag, að eyða mætti ágreiningi um formhlið, heldur lét hann ágreining um form ganga sér til húðar með munnlegum málflutningi og úrskurði og ekki færri en fjórum ákvörðunum skv. 1. mgr. 112. gr. eml.

Málskostnaður ákveðst 650.000,00 kr., og er þá tekið tillit til útlagðs

kostnaðar vegna þýðingar dómskjala, að fjárhæð 88.575,00 kr., sem stefnandi hefur gert grein fyrir.

Már Pétursson héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Kröfulið, að fjárhæð Nkr. 60.000, vegna greiðslu stefnanda til þriðja manns 18. 2. 1993 er vísað frá dómi.

Stefndu, Erlendur Ragnar Kristjánsson og Anna Guðmundsdóttir, greiði stefnanda, Fokus Bank AS, Nkr. 558.132,37 með 18% dráttarvöxtum frá 7. 5. 1993 til 31. 12. 1993, en með 12% dráttarvöxtum frá þeim degi til greiðsludags, og 650.000 kr. í málskostnað, er ber dráttarvexti skv. vaxtalögum nr. 25/1987 frá dómsuppsögudegi til greiðsludags, er leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti.

Staðfest er til tryggingar dómskuld þessari kyrrsetning, sem gerð var í fasteign stefndu að Foldasmára 9, Kópavogi, 7. maí 1996.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 20. september 1996.

Mál þetta, sem höfðað var 15. maí 1996, var 19. september 1996 tekið til úrskurðar um frávísunarkröfu stefndu.

Í þessum þætti málsins krefjast stefndu þess, Anna Guðmundsdóttir, kt. 300150-4039, og Erlendur Ragnar Kristjánsson, kt. 120344-2859, bæði til heimilis að Foldasmára 9, Kópavogi, að málinu verði vísað frá dómi og þeim tildæmdur málskostnaður að skaðlausu.

Af hálfu stefnanda, Fokus Bank AS (áður Rogalandsbanken AS), fyrirtækisnúmer 810 969 952, St. Olavsgt. 7, Stafangri, Noregi, er þess krafist, að frávísunarkröfu stefndu verði hrundið og að málið verði tekið til efnis meðferðar. Málskostnaðar er krafist í þessum þætti málsins nú eða þannig, að tillit verði tekið til hans við málskostnaðarákvörðun í endanlegum dómi.

Helstu málsástæður stefndu til stuðnings frávísunarkröfu eru þessar:

1. Mál verði ekki, m. a. vegna 24. gr. laga nr. 91/1991, dæmt af íslenskum dómstóli að öllu eða langmestu leyti eftir norskum lögum, sbr. lagarök í stefnu. Íslenskir lögfræðingar séu ekki sérmenntaðir í norskum rétti.
2. Ekki sé grein gerð fyrir því í stefnu, á hvaða norskum réttarreglum stefnandi byggji í málalítilbúnaði sínum, ef undanskilin séu selskapsloven nr. 83/1985 og lov om renter ved forsinket betaling nr. 100/1976.

Stefnandi hafi ekki tök á að bæta úr þessu, þar sem stefndu muni mótmæla, hyggist hann leggja eitthvað fram um efni norskra réttarreglna, er ekki getur um í stefnu, nú eða á síðari stigum máls, enda skoðist þær þá sem nýjar málsástæður og eigi ekki að komast að í málinu skv. 5. mgr. 101. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991 gegn mótmælum stefndu.

3. Ekki liggi fyrir í málinu sönnun á efni „norskra laga“ sem og þeirra laga-bálka, er stefnandi vísi til í stefnu, þ. m. t. með hliðsjón af norskri dóma-framkvæmd.
4. Aðildarskortur. Ábyrgð stefndu geti í öllu falli ekki verið bein gagnvart stefnanda, heldur verði stefnandi að beina kröfum sínum fyrst að fyrir-tækinu Lökkeveien Matsenter ANS, m. a. skv. 2. tl. greinar 2–4 í lov um ansvarlige selskaper og kommandittselskaper nr. 83/1985. Í öllu falli verði stefnandi að beina kröfum sínum einnig að félaginu.
5. Stefnandi hafi ekki lagt fram þýðingar löggilts skjalapýðanda á þeim dómskjölum, er hann leggur fram og eru á norsku, sbr. 1. og 3. mgr. 10. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991.
6. Vanreifun, og er þá m. a. byggt á því, að
 - engin grein sé gerð fyrir því í stefnu, hvernig stofnað hafi verið til skuldar, þ. e., hvernig skuldin hafi myndast,
 - engar kvittanir séu lagðar fram fyrir móttöku lánsfjár,
 - ekki séu lögð fram reikningsskil vegna útsölu,
 - dómkröfur stefnanda séu í miklu ósamræmi við þau gögn, er stefnandi leggur sjálfur fram, og útreikningur þeirra óljós,
 - vaxtaútreikningur sé óljós í stefnu,
 - lagarök séu vanreifuð í stefnu.

Álit dómsins.

Um málsástæður 1.–3.

Svo sem glöggst kemur fram í ákvæði 2. mgr. 44. gr. eml. nr. 91/1991, er ekkert því til fyrirstöðu, að íslenskir dómstólar dæmi eftir erlendum réttar-reglum, ef það á við; málsaðili, er ber erlenda réttarreglu fyrir sig, verður einfaldlega að leiða tilvist hennar og efni í ljós.

Sönnunarskortur eða vanreifun um það efni kynnu að verða metin stefn-anda í máli þessu í óhag við efnisúrlausn máls þessa, en þykja, eins og mál þetta liggur nú fyrir, ekki eiga að valda frávisun þess.

Um málsástæðu 4.

Ætlaður skuldari stefnukrafna í máli þessu var félag, er stefndu áttu og ráku saman með ótakmarkaðri ábyrgð. Stefnandi hefur lagt fram í málinu í ljósriti texta laga nr. 83/1985, Lov om ansvarlige selskaper og kommanditt-selskaper (selskapsloven). Þar segir í 2. tl. greinar 2–4:

„Selskapskreditor må først gjøre sitt krav gjeldende mot skelskapet. Der-som kreditor ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager regnet fra påkrav, kan han kreve deltakerne direkte. Det samme gjelder når selskapet åpenbart ikke kan betale og når selskapet ikke kan finnes.“

Lögmaður stefnanda snarar ákvæðinu þannig á íslensku, og fær dómár-inn ekki annað séð en þýðing hans sé bersýnilega rétt:

„Lánardrottinnar félags verða fyrst að gera kröfur á hendur félaginu. Fáir lánardrottinn ekki greiðslu frá félaginu innan 14 daga, frá því að krafan er gerð, getur hann krafði félagsmenn um greiðslu. Það á einnig við, þegar ljóst er, að félagið getur ekki greitt og þegar félagið finnst ekki.“

Stefnandi hefur lagt fram í málinu á dskj. nr. 23 kröfubréf stefnanda til umrædds félags, dags. 6. 10. 1989, fyrir kröfum þeim, er málsókn þessi byggist á, áritað f. h. félagsins um móttöku 2. 11. 1989.

Að þessu athuguðu þykir stefnandi hafa sýnt fram á, að það sé ekki réttarfarsskilyrði í máli þessu, að hann stefni fyrst eða jafnframt umræddu félagi. Þá er það að athuga, ef ætlaður annmarki teldist aðildarskortur, að aðildarskortur leiðir til sýknu, en almennt ekki frávísunar.

Um málsástæðu 5.

Skjöl þau, er málsókn þessi er reist á og fram eru lögð í málinu, eru á norsku. Stefnandi hefur lagt fram þýðingu á þeim hlutum þeirra, sem á er byggt. Þýðingin er óundirrituð, en lögmaður stefnanda kveður hana gerða af norskum manni, er þýði fyrir Ríkisútvarpið, sjónvarp, Jóni O. Edvald.

Jafnframt ber lögmaður stefnanda því við, að mjög torvelt sé að fá hérlandis þjónustu löggiltra skjalaþýðenda úr norsku á íslensku, og hefur stutt það sannfærandi gögnum og upplýsingum.

Með því að það vefst ekki fyrir dómáranum að skilja hinn norska texta og þar sem til samanburðar og öryggis liggur frammi óstaðfest þýðing hans og þar sem dómariinn telur lögmanni stefnda hið sama vorkunnarlaust, þykja undantekningarákvæðin í 3. tl. 10. gr. 1. nr. 91/1991 eiga við, og veldur þá framangreindur annmarki eigi frávísun.

Um málsástæðu 6.

Mál þetta er að hluta uppgjörsmál, allflókið og ógreinilegt við fyrstu sýn. Telja verður þó, að í stefnu og með fram lögðum skjölum sé lagður viðhlítandi grundvöllur málsóknarinnar, sem vel megi reisa á frekari úrvinnslu gagna og fullnaðarrannsókn málefnsins. Jafnframt verður að telja sóknargögn það skýr, að stefndu hafi verið unnt að taka til fullnaðarefnisvarna, svo sem greinargerð þeirra, sem þegar hefur verið lögð fram, ber raunar vitni um. Málið þykir því ekki svo tilfinnanlega vanreifað, að rétt sé að vísa því frá af þeim sökum á þessu stigi málsmeðferðar.

Samkvæmt framansögðu verður frávísunarkröfu stefndu hrundið.

Málskostnaður bíður endanlegs dóms.

Már Pétursson héraðsdómari kveður upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Frávísunarkröfu stefndu er hrundið. Málskostnaður bíður endanlegs dóms.